

Bilimsel Bilgiye Erişim
Ulusal ve Uluslararası Çevrimiçi
Kaynaklar

Hasan Seçen 31 Ekim 2025, Erzurum

Bilimsel Kaynakların Sınıflandırılması:

Bilimsel kaynaklar, bilginin üretilme süreci ve sunuluş biçimine göre hiyerarşik olarak üç ana grupta sınıflandırılır.

1. Birincil Kaynaklar (Primary Sources)

Özgün araştırma sonuçlarını içeren, bilginin ilk kez paylaşıldığı, orijinal verileri içeren kaynaklardır.

2. İkincil Kaynaklar (Secondary Sources)

Birincil kaynaklardaki bilgileri derleyen, analiz eden, yorumlayan veya özetleyen kaynaklardır.

3. Üçüncül Kaynaklar (Tertiary Sources)

Birincil ve ikincil kaynakları inceleyerek özetleyen, konunun genel mahiyeti hakkında bilgi sunan rehber kaynaklardır.

Birincil Kaynaklar (Primary Sources)

Özgün araştırma makaleleri: Laboratuvar veya saha sonuçları.
Hakemli dergilerde yayımlanır.

- **Tezler:** Yüksek lisans ve doktora çalışmaları.
- **Teknik raporlar:** Kurumların yayınladığı ilk elden veriler.
- **Patentler:** Yeni buluşların resmi kayıtları.
- **Konferans bildirileri:** Sunulan ham veriler.
- **Özgün sanat eserleri,** şiirler, fotoğraflar, konuşmalar, mektuplar, notlar, kişisel anlatılar, günlükler, röportajlar, otobiyografiler ve yazışmalar.

2. İkincil Kaynaklar (Secondary Sources)

- **Derleme makaleleri (Review Articles):** Belirli bir konudaki tüm çalışmaları özetler.
- **Bibliyografik Dizinler ve Veri Tabanları:** Bilimsel yayınların sistematik olarak dizinlendiği, kolayca erişilebildiği ve güncellenebildiği düzenli bir koleksiyondur.
- **Bilimsel Kitaplar / Kitap Bölümleri:** Birincil kaynaklardaki bilgileri bir araya getiren kitaplardır.

Üçüncül Kaynaklar (Tertiary Sources)

- **Ansiklopediler:** Genel bilgileri ve özetleri sunar.
- **Sözlükler:** Terimlerin tanımlarını içerir.
- **Bibliyografyalar:** Kaynakça listeleridir.
- **Ders Kitapları :** Belirli bir eğitim müfredatının kazanımlarını öğrenciye aktarmak amacıyla hazırlanan, temel eğitim materyalidir.

Bilgi okur yazarlığı niçin önemlidir?

- Newton (1643-1727) zamanından beri her 17 yılda bilgi iki katına çıkıyor.
- Bilgi tsunamisinde boğulmadan üzerinde ilerlemek gerekir.
- Bilginin yarılanma ömrü 15 yıl.
- Her malumat, doğru bilgi değildir.
- Bilimsel süzgeç, güvenilirliği belirler.
- Araştırmacı, bilgi okuryazarı olmalıdır.
- Kaynağı bilmek, bilimin temelidir.
- Doğru bilgi, doğru araştırmayı doğurur.

Bilimsel iletiřimde dijital dönüřüm

- Bilim artık evrimii ilerliyor.
- Dergiler dijital platforma taşındı.
- Veri paylaşımı hızla arttı.
- Bilimsel iletişim sınır tanımıyor.
- Erişim kolay, seçicilik zorlařtı.
- Dijital ađ, yeni etikler getiriyor.

Uluslararası Dijital Kaynaklar

- Bilimsel bilgi sınır tanımaz.
- *Bilim evrenseldir, kaynak küreseldir*
- Evrensel erişim, ortak gelişim sağlar.
- Uluslararası dizinler güvenilirlik ölçütüdür.
- Yayın kalitesi, kaynak seçimiyle başlar.
- Her veritabanı farklı derinlik sunar.
- Küresel ağ, yerel katkıyı görünür kılar.

Doğru bilgiye kısa yoldan ulaşmak

- Bilgiye erişimi artık saniyeler içinde mümkündür.
- Önemli olan, doğru tarama yapmak ve doğru bulmaktır.
- Anahtar kelime seçimi kritik adımdır.
- Veritabanı bilgisi, zaman kazandırır.
- Akıllı tarama, derin analiz sağlar.
- Etkin arama, güçlü araştırmacı demektir.

Bilimsel bilginin inşası

- Her kaynak, bir iz taşır.
- Bilim, eleştirel okumayla büyür.
- Güvenilirlik, bilginin temelidir.
- Emek olmadan bilgi olgunlaşmaz.
- Her satır, bir katkı olabilir.
- Bilim, sabır ve dikkat ister.

Özet & Tavsiye

- - Ulusal ve uluslararası veri tabanlarını kombine kullanın.
- - Akademik makaleler, tezler, kitaplar ve patentleri ayrı ayrı takip edin.
- - Renk kodları ve ikonlar ile görsel taramayı kolaylaştırın.
- - Düzenli güncelleme ve uyarı sistemleri ile literatürü takip edin.

Pratik Tarama İpuçları

- 1. Boolean operatörleri: AND, OR, NOT
- 2. Filtreleri etkin kullanın: yıl, konu, yazar, kurum, dergi
- 3. Anahtar kelime stratejisi oluşturun
- 4. Atıf ve ilişki analizlerini takip edin
- 5. Tam metin ve PDF erişimi kullanın
- 6. Hesap ve uyarılar ile yeni yayınları takip edin
- 7. Patent araştırmalarında çizimler ve IPC sınıflarını inceleyin

Literatür Taraması Stratejileri

- Anahtar kelime seçimi araştırmayı başlatır.
- Konu, amaç ve hipotez belirleyin.
- Farklı veritabanlarını kullanın.
- Tarama, bilgi süzgecidir.
- Doğru literatür, zaman kazandırır.
- Sistematik yaklaşım, verimliliği artırır.

Filtreleme ve sınırlama

- Yayın yılı ile sınırlama yapın.
- Belge türünü filtreleyin.
- Dil ve erişim kriterlerini seçin.
- Konuya uygunluğu kontrol edin.
- Gereksiz verileri elemeyi unutmayın.

Atıf Zinciri ve Trend Analizi

- Popüler makaleleri inceleyin.
- Güncel makalelerin verdiği atıflara iyi bakın
- Çok önemli bir makaleye atıf veren çalışmalara bakın.
- Atıf zinciri, literatürü genişletir.
- Trend çalışmaları, yeni yönleri gösterir.
- Literatür boşluklarını fark edin.

Sistemantik Literatür Taraması

- Sistemantik tarama, güvenilirliği artırır.
- Kaynak seçimi kriterli olmalıdır.
- Eleme ve dahil etme aşamaları vardır.
- Grafik ve tablo ile özetlenir.
- Tez ve makale çalışmalarında tavsiye edilir.

Web of Science (WoS)

- Atıf ağlarının birincil kaynağı
- En köklü bilimsel dizindir.
- Kaliteli dergilerle güven sağlar.
- Atıf ve etki analizleri sunar.
- H-indeks ve Impact Factor ölçer.
- Yayın geçmişini izlemeyi kolaylaştırır.

Web of Science

İndeks Adı	Kapsanan Disiplin(ler)	Dergi Sayısı	Kitap/Konferans Sayısı	Kapsam Yılı	Kayıt Sayısı
Science Citation Index (SCI)	178 bilimsel disiplin	9.200'den fazla	-	1900'den günümüze	53 milyon kayıt
Social Sciences Citation Index (SSCI)	Sosyal Bilimler	3.400'den fazla	-	1900'den fazla	9,3 milyon kayıt
Arts & Humanities Citation Index (AHCI)	Sanat ve Beşeri Bilimler	1.800'den fazla	-	1975'ten beri	4,9 milyon kayıt
Emerging Sources Citation Index (ESCI)	Tüm disiplinler	7.800'den fazla	-	2005'ten günümüze	>3 milyon kayıt
Book Citation Index (BCI)	Tüm disiplinler	-	>116.000 kitap	2005'ten günümüze	53,2 milyon kayıt
Conference Proceedings Citation Index (CPCI)	Tüm disiplinler	-	205 bin konferans	1990'dan bugüne	70,1 milyon kayıt

WoS Tarama Kuralları

- Türkçe karakterler yerine İngilizce kullanın.
- Büyük-küçük harf farkı yoktur.
- Anahtar kelime ve varyasyon önemlidir.
- Wildcard ve operatörleri kullanabilirsiniz.
- Doğru tarama, doğru sonuç getirir.
- Sistematik arama zaman kazandırır.

Wildcard Karakterler

- *Belirsiz Harflerle Esnek Arama*
- Asteriks (*) birden fazla karakteri kapsar.
- Soru işareti (?) tek harf değişimini kapsar.
- Dolar (\$) sıfır veya bir harf farkını kapsar.
- Örnek: enzy* → enzyme, enzymology.
- Örnek: wom?n → woman, women.
- Örnek: colo\$r → color, colour.

Lemmatization (Kelime Varyasyonları)

- Mouse → mouse + mice.
- Color → color + colour.
- Defense → defense + defence.
- Immunize → immunize + immunise.
- Cite → *cite*, such as *citing*, *cites*, *cited* and *citation*.
- Lemmatization açık olmalı.

WOS: Tarama Operatörleri (AND, OR, NOT)

- AND → her iki kelimeyi birden içerir.
- OR → kelimelerden biri veya ikisi geçebilir.
- NOT → istenmeyen kelimeleri dışlar.
- SAME → kelimeler aynı birimde olmalı.
- NEAR/X → kelimeler yakınsa listeler.
- Tırnak → exact phrase araması sağlar.

“ ..... ”

Parantez ve Kombinasyonlar

- Parantez ile gruplar oluşturun.
- AND ve OR ile kombinasyon yapın.
- SAME ve NEAR ile yakınlığı kontrol edin.
- Karmaşık tarama, sonuç doğruluğunu artırır.
- Sistematik tarama, hedefi daraltır.
- (curcumin* or curcuminoid* or diarylheptanoid*) and (anti\$cancer or anti\$tumor or anti\$proferative)

Pratik Örnekler

- Topic="carbon monoxide sensor*".
- Timespan=All Years, Databases=SCI-EXPANDED.
- Sonuç: 139 kaynak bulundu.
- Topic=("carbon monoxide" or CO) AND sensor
→ 1,543 kaynak.
- Doğru arama, doğru literatür.

WOS örnek

WEB OF SCIENCE UYGULAMA ÖRNEĞİ

hydrogen sensor

→ 1. konu Seçimi

hydrogen AND sensor

→ 2. Operatör Kullanımı

sensor*

→ 3. Wildcard Kullanımı

* = birden fazla karakter

hydrogen NEAR/2 sensor

→ 4. NEAR ve SAME Kullanımı

İki kelime arası en fazla 2 kelime

Title	Year
A Novel Hydrogen Peroxide Sensor...	2022
Electrothermally Induced Highly Res	2022
Hydrogen selective gas sensor in hu	2022

→ 5. Sonuç Listesi

6. Atıf ve Trend Analizi

Scopus

- Geniş Kapsam, Derin Analiz
- Elsevier altyapısıyla bütünleşik bir veri tabanıdır.
- 2024 ---28.000 aktif dergi ve 300.000 kitap
- 80 milyondan fazla kayıt içerir.
- Yazar profili ve atıf analizi sağlar.
- Görselleştirme araçları güçlüdür.
- Güncel araştırma trendlerini izletir.

Scopus: Kapsam ve Güncellik

- 25.000+ dergi ve 7 milyonun üzerinde konferans bildirisi içerir.
- Hakemli ve seçilmiş yayınları kapsayarak güvenilir bilgi sağlar.
- Yayınlar düzenli olarak güncellenir.
- Fen, mühendislik, tıp ve sosyal bilimler gibi disiplinlerden yayınları içerir.
- Disiplinler arası araştırma için ideal bir kaynaktır.

ProQuest : Dünyanın en büyük tez arşivi

- ProQuest: tez, gazete, rapor, dergi arşivleri.
- Dünyanın dört bir yanından çok disiplinli tezler, bitirme ödevleri,
- 4 milyon tam metin eser sunmaktadır.
- Farklı türde içerik zenginliği sunar.
- Kurumsal erişim gerektirir.
- Güvenilir ve güncel veri sağlar.

Alan Odaklı Kaynaklar

- **PubMed**: tıp ve biyomedikal bilimler. >10 milyon makale
- **IEEE Xplore**: mühendislik ve bilişim. > 5 milyon kayıt
- **ERIC**: eğitim bilimleri. > 1,5 milyon kayıt.
- **ScienceDirect, SpringerLink, Wiley, Taylor & Francis**: çok disiplinli içerik.
- **Scifinder**: Kimyanın 125 yıllık veri tabanı. >60 milyon bileşik.
- Alanına göre doğru veritabanı seçmek önemlidir.

TÜBİTAK ULAKBİM ve TR Dizin

- TR Dizin, ulusal dergileri dizinler.
- Hakemli dergiler kalite ölçütlerine göre seçilir.
- ULAKBİM, bilgi erişiminin merkezidir.
- TÜBİTAK projelerinin raporlarına erişilebilir.
- Uluslararası standartlara uyum sağlar.
- Türkçe bilimsel literatürü görünür kılar.

YÖK Ulusal Tez Merkezi

- Türkiye'deki tüm tezler dijital arşivdedir.
- 2022 yılı itibariyle > 700 bin tez.
- 1980- (tamamı açık değil).
- Konu taraması için güçlü kaynaktır.
- Erişim açık, kullanım sorumluluk ister.
- Genç araştırmacı için eşsiz bir rehberdir.

DergiPark- Açık Erişim Modeli

- TÜBİTAK destekli yayın platformudur.
- Binlerce akademik dergi barındırır.
- Yayın süreci şeffaf ve erişilebilir.
- Genç araştırmacılar için kolay başlangıç.
- Türkçe bilimi uluslararası düzleme taşır.
- >3 bin Dergi
- >1600 Yayımcı
- >750 bin makale

Üniversite Kurumsal Arşivleri

- Üniversiteler, kendi bilgi üretimini saklar.
- Tez, makale, rapor, bildiriler erişime açıktır.
- Açık erişim politikalarıyla desteklenir.
- Kurumsal görünürlük sağlar. Bilimsel üretimin kalıcılığını teminat altına alır.

Google Scholar (Google Akademik)

- Google Scholar, akademik makaleler, tezler, kitaplar ve konferans bildirilerini tarayan ücretsiz bir arama motorudur.
- Farklı yayınevlerinden ve üniversitelerden gelen bilimsel içerikleri tek bir platformda sunar.
- Yazar, başlık, anahtar kelime veya kurum bazında arama yapılabilir.
- Her makale için atıf sayısı, bağlantılı çalışmalar ve benzer yayınlar görüntülenebilir.
- Araştırmacı profili oluşturularak atıf sayısı ve h-indeksi otomatik takip edilebilir.
- Bilimsel literatüre hızlı, kapsamlı ve ücretsiz erişim sağlar.

Google Patents Nedir?

- Patent başvurularına ve yayınlarına erişim sağlayan ücretsiz bir platformdur.
- Dünya çapında milyonlarca patent ve patent başvurusu içerir.
- Araştırmacılar, mühendisler ve girişimciler yenilikleri ve teknolojik trendleri takip etmek için kullanır.
- Patentlerin tam metin ve çizimlerine erişim imkanı sunar.
- Yasal durum ve atıf bilgileri ile fikri mülkiyet analizi yapılabilir.

Google Books

- Google Books, dünya genelindeki milyonlarca kitabı tarayıp dijital ortama aktaran Google hizmetidir.
- Kitapların tam metni veya belirli bölümleri çevrim içi olarak önizlenebilir.
- Kütüphaneler, yayınevleri ve yazarlardan alınan izinlerle dijitalleştirilen eserleri içerir.
- Akademik araştırmalarda kaynak arama, eski basımlara erişim ve ön inceleme için kullanışlıdır.
- Ücretsiz erişim sağlar, bazı eserlerde yalnızca sınırlı önizleme sunulur.

Veri Tabanları Karşılaştırması

- Scopus - Akademik makale - Uluslararası, çok disiplinli - Atıf analizi, h-indeks, geniş dergi kapsamı - Abonelik
- WOS - Akademik makale - Uluslararası, seçilmiş hakemli dergiler - Tarihsel atıf verisi, etki faktörü - Abonelik
- ProQuest - Makale & tez - Uluslararası, sosyal bilimler ağırlıklı - Tam metin erişimi, tezler - Abonelik
- ScienceDirect - Hakemli makale & kitap - Uluslararası, fen & mühendislik - Tam metin erişim - Abonelik
- SciFinder - Kimya & patent - Kimya & biyokimya - Molekül yapısı, reaksiyon, patent bilgisi – Abonelik
- Google Scholar - Makale & tez - Uluslararası, geniş kapsam - Ücretsiz, atıf ve yazar profilleri - Ücretsiz
- Google Books - Kitap - Uluslararası - Dijital kitap tarama, önizleme - Ücretsiz
- Google Patents - Patent - Dünya çapında - Patent çizimleri, tam metin, atıf zinciri - Ücretsiz
- Espacenet - Patent - Dünya çapında - Teknik çizimler, IPC sınıfları - Ücretsiz
- YÖK Tez Tarama - Tez - Türkiye - Tam metin ve özet erişimi - Ücretsiz
- TR Dizin - Akademik makale - Türkiye - Bibliyografik veri, ulusal dergiler - Ücretsiz / Kurum
- DergiPark - Akademik makale - Türkiye - Açık erişim, tam metin makaleler - Ücretsiz

The Lens Platformu

- <https://www.lens.org/>
- İspanya'da 2024 yılında yapılan bir çalışma, Crossref, PubMed, Core ve OpenAlex'ten gelen verileri birleştiren sıfır maliyetli bir platform.
- >225 milyon akademik çalışma,
- >127 milyon küresel patent
- > 370 milyondan fazla biyolojik dizi

OpenAlex platformu

- <https://openalex.org/>
- 209 milyon makale /kitap bölümü meta verisi;
- 13 milyon yazarın meta verilerini;
- 109.000 kurumun meta verilerini; ve
- 65.000 Wikidata kavramı.

Scilit platformu

- <https://www.scilit.com/>
- Scilit, verileri bir araya getirmek ve bilimsel materyalleri indekslemek için yeni bir yöntem kullanır.
- Bilim insanları için kapsamlı ve ücretsiz bir veritabanıdır.
- Tarayıcılar, CrossRef ve PubMed'den günlük olarak en son verileri çeker, yeni yayınlanan makaleler, Scilit'e anında eklenir.
- 181 milyon yayın....

Bilgiye giden yol

- Bilim, soruların hiç bitmediği bir yolculuktur. Bilgiye giden yol, merakla başlar; sabırla yürünür, yüründükçe oturur ve sağlamlaşır.
- 1800'lü yıllarda Avrupa'da ilk tren rayları, 2000 yıl önce Roma savaş arabalarının teker izlerine döşenmiştir.
- Bilimsel yolculuk da böyledir:
Yeni yollar, eski izler üzerinde ilerler.